

ESZIK ZOLTÁN

Mit üzen az egészségügy átalakítása az oktatási reform tervezőinek?

Az egészségügy átalakításával kapcsolatos szakmai és társadalmi konfliktusok tapasztalatainak az elemzése tanulságokkal szolgálhat az iskolák világának megújítására törekvők körében. Vajon elkerülhetők-e hasonló konfrontációk az oktatási rendszer tervezett újraszabása során?

Az alábbiakban kísérletet teszek olyan párhuzamok felállítására, amelyek segíthetnek a két nagy társadalmi ellátó hálózat fejlődésében, működtetésében meglévő közös és eltérő jegyek figyelembe vételével bizonyos folyamatok előrejelzésében. Sietek azonban leszögezni, - ahogy a gyógyszerelési útmutatók fogalmazzak – jelentős egyéni különbségek lehetnek a hatásmechanizmusok között!

Az „egészség”-ügy a „betegség” után jön még ma is szinte mindenkinek a fejében. Áttanulmányozva az egészségbiztosításról szóló törvényeket, azok kilencvenöt százaléka a gyógyítás, azaz valamilyen romlás, veszteség, hiány, zavar stb. állapotából való helyreállításról, egy rosszul működő funkció megjavításáról szólnak. Nem pedig egy létező állapot fenntartásáról, a működőképesség megőrzéséről, sajnos.

Noha ugyan ismertek ilyen kifejezések, mint egészségbiztosítás, egészségvédelem, egészségmegőrzés, de ezek jelentésébe a legtöbben a gyógyítás, a rehabilitáció tevékenységét értik meghatározó módon. És csak tört részben az egészségkultúrát, a prevenciót, az egészséges életmódot.

Az egészségbiztosítás és a pénztárak körüli csatározások a helyes lépték megtalálására irányuló törekvésként is értelmezhetők, ha az iskola-fenntartás számára keresünk analógiát. A hazai iskolarendszer hatékony megújításának egyik korlátozó peremfeltétele az iskolakörzet-méret kialakulatlansága, szervetlensége. Egy-egy kistélepülés önmagában eszköztelen az iskolai szolgáltatások hatékony megszervezésében, megfelelő ellenőrzésében és fejlesztésében. Az angolszász országokban a *school board*¹ által menedzselte *school-district* két fontos paraméterében „tud többet” a kistérségi társulások fedőnév alatt kialakuló hazai kényszerintegrációknál. Egy-egy iskolánál jóval nagyobb szolgáltatási egységet gondolnak, épp akkorát, hogy bizonyos szakmai innovációk kidolgozását, bevezetését és hatékony alkalmazását figyelemmel lehessen kísélni, de nem túl nagyot ahhoz, hogy a társadalmi részvételre, a hatékony szülői képviseletre még, mint a fejlesztés motorjára lehessen számolni kereteik között.

¹ Iskolatanács v. Iskolaszék A "board" pl. a kanadai szóhasználatban kettős jelentésű. Egyrészt jelenti magát az intézményt, másrészt irányítási, hatásköri kifejezés *iskolakörzet* értelemben. Az oktatási ügyek irányítása az országban tartományi szinten szabályozott. A tíz tartomány és a két terület törvénykezik az oktatáspolitikával és a curriculum-mal kapcsolatban s a helyileg választott iskolatanácsok gondoskodnak az iskolai munka részletes irányításáról. Beleértve ebbe a pedagógusok alkalmazását, a tantervfejlesztést, a szülői, tanári és tanulói érdekvérvényesítés feltételeiről való gondoskodást.

Az egészségügyet – és ezzel együtt az egészségbiztosításról való közbeszédet is az egészségügyi szolgáltatók és a biztosító(k) által kisajátított területeként azonosítjuk a legtöbben! Ennek a látószög-szűkülésnek szerves velejárója lesz azután például az egészséges szülő kismama *betegként* való kezelése, és általában a betegjogok jelentőségének az alulértékelése. S ez utóbbi nem jogi, hanem súlyos szakmai, hatékonysági problémákhoz vezet. Messze az elvárható szint alatti a társadalom egészségtudata, és a saját jó létünkért való felelős gondolkodásnak, mint erőforrásnak az egészségmegőrzés szolgálatába való állítása.

Mennyiben használható ez az analógia az oktatás, képzés világában? Az oktatási jogok biztosa szokta előadását azzal kezdeni, hogy az oktatás az a közjószág, ami állami kényszer alapján működik. A modern társadalomban szinte már alig maradt olyan terület, ahol a törvények az állampolgárok számára kötelező cselekvést írnak elő. Az egyik ilyen utolsó, a besorolást a hadseregbe, a kötelező sorkatonai szolgálatot már jó pár éve eltörölték. Az iskolába azonban 18 éves korig kötelező járni, s akivel ott az állampolgár vagy az állampolgár gyereke általában a pedagógussal találkozik, aki közfeladatot lát el a nebulókra irányuló munkája során.²

Az adódó párhuzam – s ez lehet a közös kiinduló pont a további gondolatmenet-höz – a demotiváltság, a személyes érdekartikuláció szűk mezsgyéje mindkét rendszerben. Egész pontosan az a „rendszerválasz”, ahogy szolgáltatók (orvosok, tanárok) tudomásul veszik, kezelik ezt a helyzetet: „Mit várhatunk, ilyen beteg-(gyerek)-anyaggal nem lehet csodát művelni!”

Mi zajlik mindeközben azokban az országokban, ahol az egészségügy (és/vagy a szociális ellátás) sikeres „fazonigazításon” esett át? Növekszik a személyes és közösségi felelősségvállalás szerepe! Az öngondoskodás képességének a megőrzését tartják a legfontosabb szakmai fejlesztési célnak, és minden finanszírozási, szervezeti és módszertani megoldást ennek rendelnek alá!

Minőség- és hatékonyságfejlesztés = felelősség-megosztás és szolidaritás

Az iskoláknak abba a világba kell beilleszkedniük, amely a parancsok és utasítások helyét a széles körű társadalmi nyilvánossággal, a célokban és a problémák megközelítési módjában való megegyezéssel váltja fel. A jól tanító iskolák kinyitják kapuit a környezet előtt, és tényleges közreműködői szerepeket kínálnak a szülők és más külső tényezők számára. Az iskolai élet, a tanulás-támogatás leginkább igényelt eleme a „teamwork”, a csapatban való gondolkodás. Ennek fókuszában a produktív társadalmi kapcsolatoknak kell állnia.

Az iskolának – saját hatékonysága növelése érdekében – képesnek kell lenni megosztani céljait a családokkal; elérve, hogy részt vállaljanak a jobb közös végeredményért érzett felelősségből!

A fentiekből az következik, hogy az iskolarendszerrel szembeni legfontosabb követelmény napjainkban, hogy az *átlátható* legyen minden szintjén a közvélemény, a benne érintettek számára (kiemelés tőlem. EZ.). Az iskolai követelményeket és a tanulók teljesítményének értékelést olyan módon kell megfogalmazni, hogy azt a gyerekek és a szülei is értsék.

² Természetesen vannak szankcionálható kötelező tevékenységek az egészségügyben is: ilyenek ugye a közegészségügyi előírások, vagy a védőoltások. Míg az előbbiek inkább a közt, a közösséget védik, az utóbbiak indokolhatósága és igazolhatósága körül elég szenvedélyes vita folyik s nem csak a közvetlenül érintettek körében.

Minden tevékenységet – melyet az iskolarendszer irányítói, az iskolafenntartók kezdeményeznek vagy fognak át – néhány jól megragadható alapelv szellemében érdemes megtervezni:

- A minőség eszményének megfelelő tanulási környezet megteremtésének igénye hassa át a döntéshozatalt és a kínált szolgáltatásokat.
- Minden állampolgár közreműködése kívánatos ahhoz, hogy mindenki számára biztosíthassuk a megfelelő minőséget.
- A tanulmányi követelményeket és teljesítményértékelést a tanulók és szüleik által ismert fogalmakkal, képességeiknek megfelelő szinten kell megfogalmazni!

Tanulástámogató közgondolkodás

Magyarországon az elmúlt néhány évben a pedagógiai szakmai modernizáció fő irányát az ismeretközpontú oktatásból a kompetenciafejlesztés felé fordulás jelentette. S épp néhány hete, hogy egy erről szóló konferencia egyik előadója nagy visszhangot kiváltó előadásában felhívta a figyelmet arra, hogy a kompetencia hallatlanul kontextus-érzékeny kategória, s az etikai, morális elemek sem hagyhatók figyelmen kívül.³

Szinte napokon belül drasztikus bizonyítást is nyertek ezek az állítások, amikor egy kutatásból kiderült, hogy a magyar pedagógusok fejében jól megfér egymás mellett a kompetencia-alapú oktatás és a szegregáció.

Az oktatási, nevelési bizottságok, az iskolaszékek, a szülői és tanulói érdekképviseletek megszólítása, aktív közreműködése nélkül nem lehet reális alternatíva a sikeres iskola, a hatékony tanulástámogatás. Fontos ugyan, hogy a tanulót a valódi életkörülményeit tükröző iskolai tananyag vegye körül, információ-gazdag, sok eszközű környezetben, ahol a tárgyak és problémák sokaságával van módja találkozni, s amely arra szolgál, hogy cselekvő gondolkodásra és kreativitásra alapozódó releváns társadalomismerettel vértesse fel őt! De legalább annyira fontos, hogy a gyerekek és felnőttek együttes tevékenységét jelentő, különféle csoportléptékben zajló helyzetek sokfélesége járuljon hozzá a társas viselkedés szituatív elemeinek gyakorlása révén az önismeret fokozásához, növelve az empátiát és a kooperációs készséget.

Egy szerencsétlen szakmai tónust kapó érdekvédelmi (egzisztenciális) játszma a megfelelő méretű tanulócsoport meghatározása az iskolákban. Feltételezhetően vannak kimutatható előnyei a minél kisebb tanulócsoportban való ismeretközvetítésnek, de én még sehol nem olvastam azzal kapcsolatban semmit, hogy ugyanakkor milyen kockázatok rejt magában a vég nélküli csoportbontás.⁴ Belátható, hogy életünk során számtalan, különféle méretű és összetételű szervezet és csoport tagjaiként kell „működnünk”.

Arra azonban nem lát modellt a diák – szinte a teljes iskolai karrierje során, az általános iskolától az egyetemig bezárólag –, hogy hogyan kooperálnának egymással, vagy a szervezeten kívülről bárkivel, például épp a szülőkkel a tanárok. Közöttük hogyan szerveződik, folyik a kölcsönös érdekbeszámítással, kompromisszumkereséssel, netán vitákkal terhelt „együttműködés”; lévén, hogy az iskolában töltött

³ Lóránd Ferenc, Lillafüred 2007, dec. 06.

⁴ Az egy tanárra jutó tanulók számát tekintve Magyarország vezető pozíciót foglal el, mint ahogy a munkaidő tanulók körében töltését, ill. a tanítással töltött napok számát illetően is.

idejük kilencvenöt százalékában magányos tanerő vezénylesei mellett kell („önállóan, mert szétültetek!”) dolgozniuk.

Maradva az egészségügyi áthallásoknál: Hollandiában azért fektetik a betegeket koedukált kórtermekbe, mert felismerték, hogy a férfiak kevésbé hagyják el magukat nők jelenlétében és a nők is hamarabb gyógyulnak, ha a közelben figyelmükre igényt tartó gondozható férfiak találhatók.

Ma az iskola világában három jellegzetes tanulásszervezési modellt lehet megkülönböztetni. Ezek közül az első kettővel (azt egyéni munkára alapozó és a versenyztető módszerrel) kapcsolatban mindenkinek vannak személyes élményei, a harmadik megoldás – a kooperációra építő - napjainkban szivárog át a teljesítőképes, hatékony oktatást megvalósító felébből a világnak.

Egy-egy tanulót a tevékenysége fókuszába állító, ún. *individuális* módszer előnyeivel kapcsolatban azt szokták kiemelni, hogy ez segíti a problémamegoldó képesség fejlesztését, alkalmanként nagyobb egyéni sikerélményhez vezethet, egyszerűbb tanári munkát igényel (viszonylag könnyű tanítási stratégiát kidolgozni), elmélyült munkára ad lehetőséget, pl. a tantárgyi fogalmak biztosabban elsajátíthatók, lehetőséget biztosít az egyéni haladási ütem szerinti tanulásra, s ennek révén a tanuló feltételezhetően önállóbbá válik.

Hátrányos, vagy kritikus elemei a következők lehetnek: elszigetelődéshez, beszűküléshez, megmerevedéshez vezethet, az esetleges kudarc feldolgozása nehéz, a csoportélmény hiányában a sikerben való osztozás élménye csorbul, önzésre hajlamosít, hiányzik a visszajelzés, mások segítsége, nem járul hozzá a kooperációs és konszenzus-kereső képesség fejlesztéséhez.

Amikor a *versenyztető* megoldás alkalmazása mellett érvel valaki, leginkább arra hivatkozik, hogy az élet is egy verseny, ez megoldás kitartásra ösztönöz, és erőfeszítésre készítet, segít a világos kompetenciarend felismerésében (tudom, hogy mire igen, s mire nem vagyok képes). Sikerélményt ad, általa a világ mérhetővé válik, erősíti a szabálytudatot, pontosságra, koncentrációra szoktat, hozzájárul az önmagam eladhatóságának megtapasztalásához, azaz várhatóan jobb önértékesítővé tesz.

Hátrányai is számosak: jelentős stressz-terheléssel jár, győzni csak az esélyesek fognak, s aki reménytelennek ítéli a helyzetét, könnyen feladhatja, egy oldalról károsodáshoz, más oldalról fásultsághoz vezethet, bizonytalan, vagy tisztázatlan feltételek között „élelmességre” ösztönözhet, a bekövetkező kudarcok hamar járhatnak önértékelési válsággal, s a verseny rombolhatja a csoportkohéziót.

A harmadik – az *együttműködésre építő* – megoldás alkalmazása viszonylag kevés kockázattal jár. Ismeretlensége miatt esetleg a környezet értetlensége, ellenállása kísérheti, idő- és eszközigényesebb, mint az előzőekben tárgyaltak, koncentráltabb tanári irányítást vár el, az eredmények értékelése is nehezebb. Ezzel szemben előnyei jelentősek: túl azon, hogy fejleszti az együttműködési képességet, toleranciára, empátiára és önfegyelemre nevel. Módot kínál a csoportérdekek felismerésére, ön- és mások értékeinek felismerésére, fejleszti a felelősségtudatot, tényleges közösségformáló erőként hat.

Ezek – az alábbi táblázatban összevethető – megoldások láthatóan azokkal a kulcsképessegekkel vannak kapcsolatban, amelyeket ma a gazdaság leginkább elvár az iskoláktól. Azért érvelünk az együttműködésre alapozó tanulásszervezési mód széles körű elterjesztése mellett, mert láthatóan ez kínálja a legnagyobb megtérülést mindazokkal a tulajdonságokkal, kompetenciákkal kapcsolatban, amelyek a munkaerő-piacon a helyüket megjelölő, ott sikerrel helytálló munkavállalókat jellemezhetik.

Tanulásegítő módszerek

Tanulásegítő módszerek jellemzői:	Individuális	Versenyeztető	Együttműködő
teljesítmény, teljesítőképesség	nem kapcsolódik másokhoz	csak egy, vagy néhány részes lehet győztes	nagyobb egyéni és csoportos teljesítmény
pozitív személyközi kapcsolatok	független a konkrét tanulási helyzettől	negatív: akkor győzhet valaki, ha más veszít	gondoskodó, támogató és elkötelezett kapcsolatok
lelki egészség	hiányzik a közösségi megerősítés	normakényszer: nem biztos, hogy képesek legyőzni másokat	erősödő szociális kompetenciák és önértékelés

Együttműködésre építő tanulás, jelentős változást hoz a pedagógusok között és a résztvevői körben egyaránt. Azáltal, hogy a tanulók egymást segítik, támogató közösséget építenek, amelyben mindenkinek növekszik a teljesítménye. Ezentúl könnyen belátható, hogy egy csoport sokkal nehezebb feladattal bírhat meg, mint külön-külön az egyének. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az emberek 95%-át képesek megtanulni annak, amin akkor gondolkodnak, amikor másokat tanítanak. Amit ma kipróbálunk egy csoporton belül, holnap képesek leszünk egyedül is megtenni.

Amikor különböző etnikai háttérű résztvevők egy csoportban dolgoznak, megismerhetik a köztük lévő különbségeket és megtanulhatják, hogyan oldják meg együtt, közösen a társadalmi problémákat. Ezen túl fontos kiemelni, hogy a kritikus gondolkodási képességek növelése jelentős mértékben hozzájárul a tananyag megőrzéséhez szükséges képességek fejlődéséhez.

Fejlesztés vagy terápia?

Egy OECD-tanulmány⁵ hat forгатókönyvet vázol fel az iskola jövőjével kapcsolatban. A „holnap iskolái” című kötetben leírt jövőképek közül az első kettő olyannak látja az iskolát, mint ahogy az ma kinéz, csak bizonyos vonásaiban „megerősödik”. Az első, például arra a feltételezésre alapozódik, hogy *(1) hatalmas bürokratikus iskolarendszerek jönnek létre*, amelyek a bennük, vagy irányításukkal kapcsolatban foglalkoztatottak érdekeinek túlsúlya miatt, és az egyenlőség eszméjével való manipulatív játszmák alapján valójában semmiben sem változnak. A „*mindenkinek egyformán és lehetőleg minél többet ...*” elv alapján valójában továbbkonzerválják az egyenlőtlenségeket és az oktatás diszfunkcionalitását.

A következő *(2) a piaci modelleket terjeszti ki az iskolára*. Olyan mérvűvé válik az iskolák teljesítményével való elégedetlenség, hogy egyre több alternatív forrás áramlik be iskoláztatásba. A piac elvei szerint működő iskolák több értékes vonással rendelkeznek, de maga a teljes rendszer számtalan ellentmondást indukál. Erre szolgáló külön mechanizmusok nélkül például a hozzáférés lehetőségében igen szélesre nyitja az ollót. Ezzel párhuzamosan az iskolához kötődő mítoszok (közügy!) érvényessége jelentős tért veszít.

Ezek mellett, a „*mindenből csak egy kicsit másképp...*” elv mellett, léteznek az iskolák érdemi térnyerését prognosztizáló feltételezések is. Ezek egyike *(3) úgy látja az iskolákat, mint a társadalmi élet alapvető központjait*. Ebben a változatban az iskolák széles körben elismertekké válnak, és úgy tekintenek rájuk, mint a társadalmi értékválság ellen leghatásosabban fellépő intézményekre. Az iskolai oktatást olyan közjóként értékeli, ami megérdemli a megbecsülést és a társadalmi rangot.

⁵ Schooling for tomorrow: Trends and scenarios. (A holnap iskolái, trendek és forгатókönyvek.) Párizs, 2000. OECD.

Fontos elem ebben a modellben, hogy az egyéni tanulásról a hangsúly az iskola szociális szerepére esik. Ahogy az egyik szerző fogalmaz: az iskolák *szociális horgonyként* megállítják a közösség erózióját.⁶ Az iskolák helyi jellegzetességei felerősödnek, és kifejezetten támogatják a gyengébb közösségeket.

Az újra-iskolászítási koncepció jegyében fogant (4) forgatókönyv fejlett, sokeszközű *tanulási laboratóriumként tekint az iskolára*. A tudás, a kísérletezés, az innováció válik a legfontosabb tevékenységgé. Ebben a modellben mindenki sokat és sokfélét tanul, változatos körülmények között, de alapvetően megfelelő, még inkább jó feltételek mellett. Erős politikai és pénzügyi támogatás ad presztízst az oktatási lobbinak, és a tudásközpontok szerepét betöltő iskolák differenciált profilok mentén számos területen húzóerőt gyakorolnak, a gazdaságtól a tudományos közéletig.

Az „iskolátlantított” jövőképek közül az egyik szintén a tanulást állítja a fókuszába, de az a kiinduló pontja, hogy ebben nincs szükség a rossz hatékonysággal, drágán működő iskolákra. (5) A *tanulási hálózatok és az e hálózatokon alapuló társadalom* ideája a számítástechnika, az információtechnológia robbanásszerű fejlődését alapul véve, az igazán fontos tudás forrásaként már nem számol az iskolával. Minden megtalálható a világhálón, elég csak odaterelni a gyerekeket, s a lehető leg hamarabb olyan tudásokkal töltkezzenek fel, hogy hozzájuk járnak majd az öregebbek tanulni.

A kötetben leírt utolsó verzió a legkevésbé hipotetikus. Egyszerűen számol annak a ténynek a következményeivel, ami már ma is több fejlett ország mindennapi gondja: (6) *az állandósuló tanárhiánnyal*. Egyre kevésbé lesz vonzó a nagy stresszrel járó, rosszul fizetett, kevés megbecsülést hozó tanári munka. A kivonulás indulhat szakterületek felől (számítástechnika, idegen nyelvek, természettudományok stb.), de az elnéptelenedés lehet területi alapú is (apró falvak, lemaradó régiók stb.)

Jobbra át vagy balra át?

Első pillantásra ezek a hipotézisek nem hordoznak direkt politikai mondanivalót, de ha alaposabban megvizsgáljuk őket, a bemutatott tendenciák megfeleltethetők bizonyos ideológiai előfeltevéseknek. Fel lehet tenni a kérdést: „*Miért érdemes energiát fleccelni egyáltalán ideológiai szempontok vizsgálatába?*” Azt gondolom, hogyha társadalmi párbeszédben az emberek széles rétegeit kell megnyerni egy fontos közügy számára, ha azt szeretnénk, hogy családok, szakmai és települési közösségek változtassanak hozzáállásukon, ha rá akarjuk őket venni valamilyen cselekvésre, akkor fontos a „tisztá beszéd”, a kiinduló tétel és a célok egyértelmű megjelölése.

Irányzat, világkép	Konzervatív	Liberális	Szociáldemokrata
<i>Alapértékek</i>	–a család, haza, isten, –a hagyományok tisztelete, tekintélyelvűség	–a tudás, az autonóm személyiség és a választás szabadsága	–a helyi közösség, a lemaradók támogatása, és a szolidaritás
<i>Lehetséges modellek</i>	–bürokratikus iskola-rendszerek –növekvő tanárhiány	–piaci modell –tanulási laboratórium –tanulási hálózatok –növekvő tanárhiány	–a társadalmi élet középpontja az iskola –növekvő tanárhiány

⁶ Kennedy K.J. A new century and the challenges it brings for young people (Egy új század kihívásai a fiatalok számára) Párizs, 2001, OECD.

Épp az egészségügyi reform körüli frazeológiai mismásolás: „*megmarad a szolidaritási elv, a kockázatközösség, csak...*” jelzi, hogy az embereket nem lehet a változások melletti elkötelezettségre rávenni; mert nem látják, látjuk világosan: tőlünk miért, és milyen magatartást kíván a reform! Az eddigi kommunikációval sikerült a legfelső páholyba száműzni a teljes magyar társadalmat, a kakasülőről szemléljük az előadást, s örülünk, hogy oda már háromszáz forintért lehet jegyet váltani!

Az iskolák teljesítményével való elégedetlenség hatásai

A gyermekeink jövőjéért érzett felelősség számít annyira erős motívumnak, hogy az emberek – a saját eszközeikkel átfogható léptékben - egyéni, családi, települési szinten megoldásokat keresnek a lassan válsággá mélyülő helyzet megoldására. Az egyéni stratégiák közvetett hatásai az alábbiakban mutatkoznak meg:

- egyre több alternatív forrás áramlik be iskoláztatásba,
- az iskolához kötődő mítoszok (közügy!) érvényessége is jelentős tért veszít,
- iskolahálózat hatékonysága növekszik, de ez nem jár együtt az eredményesség hasonló tempóban való növekedésével.

Az alternatív források egy része – hasonlóan, mint a hálapénz az egészségügyben – a nyilvánosság számára nem átlátható módon, az oktatási szolgáltatás viszonylag jól körülhatárolható körét gazdagítja. (Magánórák és különfoglalkozások.) Más részük – a korábbi liberális szabályozásnak köszönhetően – nyilvánosan követhetően egészíti ki, esetenként téríti el az oktatási szolgáltatók viselkedését: vö.: fizetős képzések a felsőoktatásban.

Súlyosabb az a következmény azonban, ami az iskola mítoszának szétrombolásával jár. Ebben a vonatkozásban az iskola elérkezett a hazai labdarúgás színvonalára, hiteltelen és az emberek számára követhetetlen intézkedések jelennek meg az egyedül üdvözítő megoldások köntösében, hogy rövid időn belül kiderüljön: a megoldatlan problémák listája nem hogy szűkülne, hanem egyre bővül.

Az sem javít ezen a megítélésen, hogy mindeközben sikerült néhány területen gazdaságosabbá formálni az oktatási intézményeket, a legkiugróbb teljesítmény-maradások lefaragásával: IC-professzorok, kiegészítő normatívák átvilágítása. Ebben a szakmai törekvésben sincs azonban sok köszönet, mert hiányzik mögüle a stakeholderekkel, az érintettekkel való érdemi párbeszédre való törekvésnek még a látszata is.

Ahhoz kevés a társadalmi muníció, hogy ki lehessen mondani: *Itt az ideje az oktatással kapcsolatos tehervállalás újraszabásának: lehetőleg az viselje a tanulás-tanítás költségeit, aki a legtöbbet fog ebből profitálni, azaz maguk a tanulók, vagy családjaik!* Pedig a költségérzékenység a felelős hozzájárulás egyik legerősebb motorja, ezt Anglia és Ausztrália, Új-Zéland oktatási rendszerének látványos, az állampolgárok és a nemzetközi közvélemény előtt is visszaigazolt teljesítményei bizonyítják. A fizető tanulók többet és komolyabban tanulnak, mint azok, akik számára nem válik átláthatóvá, hogy mennyibe is kerül iskoláztatásuk. A rendszer gyenge pontja: nem mindenki indul azonos startvonalról; anyagi értelemben, vagy képességeit illetően!

Mindenki fontos!

Érdemi – és jól látható – változást a legkritikusabb háttérű, legtöbb segítséget igénylő tanulók esetében lehet elérni. Ehhez szolidaritásra, összefogásra van szükség és arra, hogy az iskolával szemben nem az állami elvárásoknak, és nem általában a társadalmi elvárásoknak a kielégítését kell célként kitűzni, hanem minden esetben az

iskola fenntartójának és az iskolát igénybe vevő családoknak az igényeit! Ez nem mond azonban ellent annak a követelménynek, amit fentebb hangsúlyoztam: nincs fontosabb, mint *a felelős helyzet fenntartása!*

Vannak eszközök és módszerek az iskoláztatáshoz kapcsolódó szabad anyagi tehervállalás feltételeinek biztosítására: vocher, oktatási bon, bébikötvény. De ezek mellett, s még inkább ezeket megelőzően a legfontosabb, amit az államnak tennie kell: a születést megelőző s azt követő első években a gyerekeknek és szüleiknek nyújtható támogatások megerősítése!

A Biztos Kezdet (Sure Start) program célja az Egyesült Királyságban, hogy a körülményeiben meglévő hátrányok miatt lehetőleg egyetlen gyerek se kezdje iskolai karrierjét képletes és tényleges értelemben a hátsó padból, integrálják a helyben elérhető összes személyes és közösségi erőforrást, szakmai potenciált, hogy a gyermekek testi, lelki és szociális fejlődésükhöz minden szükséges támogatást megkapjanak a lehető legkorábban.

Várhatóan a közeljövőben nem lesz módunk látványos sikereket ünnepelni az oktatási intézményrendszerben, de jelentős áttörés következhet be – és itt a döntő változás – a tanulás-támogatással kapcsolatban *elfogadóvá* és *támogatóvá* váló *közgondolkodásban*. Az iskolák egyre eredményesebb munkája a tanulási környezetről való gondoskodásra kell, hogy fókuszáljon, tevékenységükkel, működésükkel példát kell mutatniuk, hogy mindenki képes fejlődni és nincs eleve vesztes vagy győztes ebben a programban.

Egy vonzó vízió három legfontosabb pillére

- Az emberek sokat és szívesen tanulnak
- Meglévő tapasztalataikat könnyen be tudják váltani elismert képzettségekbe.
- Szakmát tanulni, újra tanulni, vagy szakmát váltani – ehhez vonzó, rugalmas feltételek állnak rendelkezésre.

A *jól tanító iskola ideája* a továbbiakban nem az lesz, hogy ott sokat – más iskolákkal összevetve nagyon sokat – tanulnak a diákok, hanem az, hogy az iskola megszeretteti a gyerekekkel a tanulást azzal, hogy tanulni tanítja meg diákjait. Az önrányító tanulás, (az ún. self-directed learning), az önképzés potenciálja lesz a képzés legfontosabb minőség-, és teljesítménymutatója.

